

Tietoa kielellisestä erityisvaikeudesta

Kielellisessä erityisvaikeudessa (aiemmin dysfasia) lapsen puheen ja kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti. Lapsen kielellinen oppiminen ja toimintakyky eivät kehity iän mukaisesti.

Puhe voi olla vähäistä tai puuttua kokonaan. Ensisanat tulevat myöhään ja sanojen oppiminen on hidasta. Jo opitut sanat voivat jäädä pois käytöstä eikä lapsi ala yhdistää sanoja lauseiksi. Sanaston, lauseiden, käsitteiden ja kieliopin oppiminen on hidasta. Lapsella on yleensä myös vaikeuksia ymmärtää muiden puhetta.

Kielellinen erityisvaikeus on laaja-alaisesti toimintakykyyn, osallistumiseen ja vuorovaikutukseen vaikuttava ongelma. Se vaikuttaa lapsen kokonaiskehitykseen ja siihen saattaa liittyä myös muita erityispiirteitä. Lapsella voi olla esimerkiksi motorista kömpelyyttä, hahmotushäiriöitä, keskittymisvaikeuksia tai aistiyliherkkyyttä. Kouluiässä kielellinen erityisvaikeus voi ilmetä oppimisvaikeuksina.

Noin 7 prosentilla suomalaisista lapsista on jonkintasoinen kielellinen erityisvaikeus. Puheen kehitys viivästyy jopa 19 prosentilla lapsista.

Kielellinen erityisvaikeus on yleisempää pojilla kuin tytöillä.

Tunnistaminen ja diagnosointi

Kielellinen erityisvaikeus voi ilmetä monella eri tavalla. Lapsella voi olla vaikeuksia puheen tuotossa, puheen ymmärtämisessä tai molemmissa.

Tyypillisiä puutteita ovat:

- ikätasoon nähden rajoituksia kaikilla kielen alueilla
- ensisanat voivat tulla normaaliin aikaan tai varsin myöhään, sanasto ei lisäänty tai kehitty hitaasti
- sanojen yhdistäminen lauseiksi viiveellä
- virheitä tai puutteita sanojen taivutuksessa
- suppea sanasto ja puutteellinen käsitteiden hallinta
- sanojen löytämisen vaikeudet
- virheelliset sanahahmot, esimerkiksi runsaat äännevirheet, äänneitä jää pois tai ne vaihtavat paikkaa
- huomattavan epäselvä puhe
- kielelliset ymmärtämisvaikeudet
- vaikeus käyttää kieltä vuorovaikutuksessa

Kielellinen erityisvaikeus diagnosoidaan yleensä 4–6 vuoden iässä, mutta tukitoimet voidaan aloittaa jo 2–2½ -vuotiaalle, kun on herännyt epäily kielellisistä vaikeuksista. Jos jollakin perheenjäsenellä on todettu kielellinen erityisvaikeus tai oppimisvaikeuksia, voidaan lapsi ohjata puheterapeutille jo aiemmin.

Diagnoosi tehdään aina moniammatillisessa työryhmässä ns. poissulkumenetelmällä. Työryhmässä on kielellisiin ongelmiin perehtynyt lääkäri (foniatri tai lastenneurologi), puheterapeutti ja psykologi.

Tarvittaessa lapsi ohjataan myös toimintaterapeutin tai fysioterapeutin tutkimuksiin. Lapselle tehdään kuntoutussuunnitelma julkisessa terveydenhuollossa eri ammattihenkilöiden yhteistyössä.

Kielellisen erityisvaikeuden taustatekijöitä ei tarkkaan tiedetä, mutta perinnöllisillä tekijöillä on vaikutusta erityisvaikeuden synnyssä. Erityisvaikeus ei selity neurologisella vammalla, eikä aistitoimintojen, tunne-elämän tai ympäristötekijöiden poikkeavuuksilla, vaan nykykäsityksen mukaan se johtuu aivojen toimintahäiriöstä.

Kielellinen erityisvaikeus voidaan jakaa kolmeen eri vaikeusasteeseen: lievään, keskivaikeaan ja vaikea-asteiseen kielelliseen erityisvaikeuteen. Iän myötä puhe yleensä vähitellen selkiytyy ja kielen hallinta arjessa kehittyy. Pitkien ja monimutkaisten lauseiden ymmärtäminen on usein kuitenkin vaikeaa. Myös omien ajatusten ilmaiseminen saattaa olla työlästä. Kouluiässä lapsella voi olla oppimisvaikeuksia. Luku- ja kirjoitustaidon oppiminen on hidasta ja vieraiden kielten oppimisessa voi olla haasteita. Lapsi saattaa edelleen tarvita aikuisen tukea kaverisuhteissa.

Kuntoutus

Kuntoutustoimenpiteet suunnitellaan aina yksilöllisesti moniammatillisessa työryhmässä. Kuntoutuksella pyritään minimoimaan kielellisestä erityisvaikeudesta johtuvia haittoja lapsen arjessa. Kuntoutusta suunnittelevat yhdessä lapsen perheen kanssa puheterapeutti, päivähoiton henkilökunta, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja tarvittaessa myös psykologi, toimintaterapeutti ja/tai fysioterapeutti. Kuntoutusta tarvitaan yleensä usean vuoden ajan. Päivähoitossa on mahdollista saada erityistä tukea (esim. pienryhmätoimintaa, kuvien ja tukiviittomien käyttöä, erityisopetusta ym.) ja esi- ja alkuopetusta voidaan toteuttaa pienryhmissä.

Heräsikö huoli?

Hämeenkyrössä puheterapeutti työskentelee perheneuvonnassa terveyskeskuksen tiloissa. Vastaanotolle tullaan yleensä neuvolan tai päivähoiton läheteellä, mutta vanhemmat saavat myös ottaa yhteyttä suoraan puheterapeuttiin ilman lähetettä.

Ota yhteyttä:

Puheterapeutti
Suvi Hakala
Hämeenkyrön perheneuvonta
Härkikuja 10
39100 Hämeenkyrö
p. 050 361 3803 (puhelinaika maanantaisin klo 11-12,
muina aikoina jätä viesti vastaajaan)
suvi.hakala@hameenkyro.fi

Lisätietoa ja vertaistukea: www.aivoliitto.fi